

'aAa is de enige methode die de oorzaak van problemen opspoor'

Triple-A is hot. Gebruikers steken de loftrumpet, terwijl onderzoeken zouden hebben aangetoond dat het systeem niet werkt. Is er soms sprake van een lichte vorm van massahysterie, of is er toch meer aan de hand? Veel is volgens de analyseurs toe te schrijven aan onbegrip. Ze geven aan dat veel meningen over het parings-systeem gestoeld zijn op slechts vooroordelen. Hoog tijd dus voor een nadere beschouwing met aAa-kenners.

• Deze koe heeft zucht in haar uier. Ze heeft een te lichte voorhand, waardoor het hart onvoldoende bloed door de uier kan pompen. De koe heeft code 4 nodig.

Ruim een halve eeuw geleden begon het allemaal. De jonge Bill Weeks was inspecteur bij de American Holstein Association, toen hij zich afvroeg waarom bepaald de nakomelingen minder goed waren dan de moeder, terwijl de vader toch een goede stier was. Tegelijkertijd zag hij dat sommige nakomelingen goed waren, terwijl zowel de vader als de moeder ondergemiddeld waren. Hij ontdekte dat de combinatie belangrijk was. Het bleek dat de combinatie van een scherpe stier met een ronde koe en andersom de beste nakomelingen gaf. Hiermee ontstond Weeks' "round/sharp analysis", de oorsprong van het huidige aAa-systeem.

Bill Weeks

Naast inspecteur was Weeks ook veehouder, hoewel hij maar vijftien koeien molk. Toch wist hij daarmee in een tijdsbestek van twintig jaar maar liefst dertig excellente koeien te fokken, allen met de stalnaam "Skyway". Zijn ideeën omtrent rond en scherp praktiseerde Weeks in eerste instantie alleen op het eigen bedrijf, maar toen andere fokkers ontdekten dat het zijn vruch-

ten begon af te werpen, werd hij gevraagd zijn ideeën ook bij hen in praktijk te brengen. Zo kreeg het aAa-systeem begin jaren '50 gestalte, waarbij aAa staat voor Animal Analysis Associates. Bewust wordt alleen de middelste letter als een hoofdletter geschreven, omdat de analyse altijd onveranderd zal blijven, terwijl de dieren en de analyseurs (associates) vergankelijk zijn. Weeks wist zijn gedachtegoed over te brengen op papier en het te vereenvoudigen tot een systeem met zes groepen van kwaliteiten. De zes groepen worden met de codes 1 tot en met 6 aangeduid, waarbij de codes 1, 2 en 3 de scherpe kwaliteiten en de codes 4, 5 en 6 de ronde kwaliteiten vertegenwoordigen. Code 1 staat voor "Dairy" (melktypisch), 2 voor "Tall" (hoog), 3 voor "Open", 4 voor "Strong" (sterk), 5 voor "Smooth" (breed) en 6 voor "Style" (stijl). Jan Schilder geeft aan dat de vertaling wat ongelukkig is, maar dat de Nederlandse taal ook geen woorden kent die de lading beter dekken. 'Het zou misschien beter zijn die woorden helemaal niet meer te gebruiken, omdat ze al zo vaak voor misverstanden hebben gezorgd', zegt Schilder, 'om een voorbeeld te geven: code 1 wordt in het Nederlands "melktypisch" genoemd. Maar bij het woord "melktypisch" denken veel mensen (lieden die het aAa-systeem niet of niet goed kennen, red.) aan scherpe koeien, dus koeien die veel 1, 2 en 3 hebben. Daarnaast worden koeien met veel 4, 5 en 6 vaak met kracht geïdentificeerd.'

Uitgebalanceerd

De zes groepen van kwaliteiten zijn als volgt kort samen te vatten. "Code 1-koeien" hebben een fijne

'Men stopt met denken als men iets constateert, de analyseur begint dan juist'

James Sarbacker, Carlos Ugarte en Jan Schilder (v.l.n.r.). Ugarte is directeur van de Spaanse fokkerijorganisatie Aberekin. Schilder en Sarbacker reizen gezamenlijk tweemaal per jaar door heel E uropa om overal stieren te analyseren.

‘Bill Weeks keek gewoon naar **de natuur**, welke dieren **blijven lopen** en welke vallen af’

kap, een lange hals, brede heupen en veel achteruier. Code 2 vertegenwoordigt hoge lendenen, de uier hoog in het skelet, hoog op de klauwen stand en een elastisch vooruier. Open gebouwde dieren (code 3) hebben brede draaiers en brede zitbeenderen, met ruimte voor de uier en ruimte voor het afkalven. Koeien met code 4 hebben veel bot, een zware kop en een diepe borst met ruimte voor het hart en de longen. Code 4 zorgt daardoor voor een betere doorbloeding, zodat de dieren zichzelf gezond houden. Code 5 geeft breedte in het skelet: een brede kop met een brede bek, brede lendenen en ronde ribben. Het zijn stabiele koeien met veel vreetvermogen. Koeien met veel code 6 tenslotte zijn attent, hebben een lang kruis met de draaiers centraal, de klauwen gesloten en de koten stevig. De koeien hebben veel bot in de koten en zijn daardoor sterk op de klauwen. Bij een stier worden de nummers van de zes groepen van kwaliteiten van links naar rechts genoteerd, met

‘Hoe minder goed de codes overeenkomen, hoe minder kwaliteiten de stier aan de koe zal toevoegen’

het nummer van de kwaliteit die de stier het meest heeft volledig links. Daarnaast staat het nummer van de kwaliteit die daarna het meest op de stier van toepassing is en zo verder tot alle zes nummers genoteerd staan. In tegenstelling tot de stieren, worden de koeien

gedecodeerd in de volgorde waarin ze de kwaliteiten nodig hebben. Zo zal een 234-gecodeerde koe de kwaliteit “hoog” het meeste nodig hebben, gevolgd door “open” en “sterk”. Een 234-gecodeerde koe zal daarom het beste met een 234165-gecodeerde stier kunnen worden gepaard. Echter, ook een 243615, 324156 of 231465 gecodeerde stier zal nog goed bij de koe passen. James Sarbacher: ‘Hoe minder goed de codes overeenkomen, hoe minder kwaliteiten de stier aan de koe zal toevoegen.’

Gekwalificeerd

De invloed van Bill Weeks op de hedendaagse fokkerij is enorm. Zelf fokte hij de stier Skyway Valla Vista Double, de vader van Paclamar Bootmaker. Andere “grondleggers van het ras” die zijn ontstaan uit aAa-paringen, zijn Osbornale Ivanhoe, Paclamar Astronaut, Pawnee Farm Arlinda Chief en Round Oak Rag Apple Elevation. Later werden stieren als Bell, Leadman, Rotate, Mascot en Melwood eveneens met behulp van aAa gefokt, terwijl ook de stambomen van stieren als Blackstar en Durham boordevol aAa-paringen zitten. Eén en ander is uitgezocht door de Amerikaanse aAa-analyseur Phil Hasheider, die tevens een boek schrijft over het leven van de in 1994 overleden Bill Weeks. Hasheider zegt dan ook te geloven dat er geen enkele koe in de Verenigde Staten meer is, waar Weeks’ spreekwoordelijke vingerafdruk niet op zit.

Nadat steeds meer Amerikaanse fokkers vroegen om de adviezen van Bill Weeks en er lieden waren die zich ook wilden bekwalen in het analyseren, breidde de groep analyseurs zich langzaam uit. Tegenwoordig zijn er 22 gekwalificeerde, onafhankelijke analyseurs actief in de wereld, die na een intensieve training van drie tot twaalf maanden van start mochten. Via intensief telefoonverkeer en bijeenkomsten die eens per anderhalf jaar worden gehouden, houden de analyseurs elkaar scherp. Dit jaar werd de internationale aAa-conferentie voor het eerst in Nederland georganiseerd.

Analyse vs. inspectie

De reden voor de intensieve training is het feit dat analyseurs totaal anders naar het vee kijken dan gangbaar is. Schilder: ‘Het gaat zelfs zover dat je er echt naar toe moet groeien. Net als mijn twee Nederlandse collega’s heb ook ik een jaar of vijf nodig gehad, voordat ik klaar was voor de training.’ Wat het zo ingewikkeld maakt is dat, in tegenstelling tot inspecteurs die de onderdelen van de koe afzonderlijk beoordelen, analyseurs naar de samenhang tussen al die onderdelen kijken. ‘Het unieke aan aAa is dan ook dat het de oorzaak van problemen blootlegt’, aldus Sarbacher. Zo geeft een inspecteur bijvoorbeeld aan of de vooruier goed dan wel slecht is aangehecht. Analyseurs vragen zich af waarom de vooruier goed, dan wel slecht is aangehecht. Een balde vooruier kan vlezig zijn, hetgeen veroorzaakt wordt door een gebrek aan code 2 (hoog gedragen). De vooruier kan gespleten zijn, doordat de draaiers niet wijd genoeg staan. Daardoor staan de achterbenen te dicht bij elkaar, waardoor er onvoldoende ruimte voor de uier onder de koe is, met als gevolg dat deze naar voren knijpt (gebrek aan code 3). Of de vooruier kan gezwollen zijn, omdat de

• Een ronde koe.

• Een scherpe koe.

voorhand onvoldoende diep is. Daardoor is er te weinig ruimte voor het hart, zodat er onvoldoende bloed door de uier wordt gepompt (gebrek aan code 4). ‘Men stopt met denken als men iets constateert, de analyseur begint dan juist’, geeft Schilder samenvattend aan. Sarbacher: ‘Lineair scoren is totaal iets anders dan analyseren, maar de vraag welke van de twee beter is, is niet relevant. Waarom zou je ze niet gewoon samen nemen? Door middel van evaluatie (productie-indexen en exterieurgegevens, red.) bepaal je welke stieren voor jou goed genoeg zijn om te gebruiken en met aAa kun je ze gericht inzetten, zodat je de bovengemiddelde dochters krijgt.’

Slechts volgorde

Schilder en Sarbacher ontkennen het belang van evaluatie dus niet. Sterker nog, het aankopen van sperma van stieren puur op basis van hun aAa-code, raden ze af. ‘Je moet je realiseren dat we niet alleen goede stieren analyseren, maar ook slechte. Op sommige stieren zijn alle zes groepen van kwaliteiten van toepassing, terwijl er ook stieren zijn die geen enkele kwaliteit hebben. De rij cijfers geeft alleen een volgorde aan, meer niet’, aldus Schilder. Zo zou het in een extreem geval dus kunnen dat een goede 234165-gecodeerde stier nog meer “5” heeft dan een slechte 561432-gecodeerde stier. Rijst uiteraard de vraag waarom analyseurs dan geen waardering toekennen aan de

analyseur, zodat de gebruiker weet welke stier wel en welke stier niet iets toevoegt. Sarbacher: ‘Dat zouden we best willen doen. Echter, fokkerij-organisaties vragen ons om tegen een vergoeding stieren te komen analyseren. Daar hebben zij belang bij omdat veehouders de stiercodes willen weten. Als wij dan een 234165-gecodeerde stier, die eigenlijk alleen de codes 2 en 3 laat zien, als bijvoorbeeld 23|4165 zouden noteren, dan zou de betreffende fokkerijorganisatie daar natuurlijk nooit mee akkoord gaan. En dan hoeven we het over een [234165 al helemaal niet te hebben.’ Schilder: ‘Het is ook niet onze functie om aan te geven welke stieren wel en niet goed zijn. De KI wordt immers geacht alleen goede stieren in te zetten.’

Dat de rij cijfers slechts een volgorde aangeeft en dus in principe niets zegt over de mate waarin stieren de afzonderlijke groepen van kwaliteiten hebben – immers van de 234165-gecodeerde stier is alleen bekend dat hij meer “2” dan “3” heeft, niet in welke mate hij “2” en in welke mate hij “3” heeft – is deels te ondervangen door af te gaan op de evaluatiecijfers. Echter, een veel gebezigde methode bij doorgewinterde aAa-fokkers is de inzet van bewezen stieren. Stieren die in een veestapel bewezen hebben van toegevoegde waarde te zijn, worden tot in lengte van jaren gebruikt, of zo lang de spermavoorraad strekt althans.

Een andere methode om het aAa-systeem op een juiste manier aan te wenden, is de inzet van één of enkele veelbelovende eigen stieren. Door hen te laten coderen, kunnen ze vervolgens heel gericht hun werk doen. Dat dieren al op jonge leeftijd gecodeerd kunnen worden, verklaren de analyseurs door het feit dat de onderlinge relaties tussen de lichaamsonderdelen door de tijd heen niet veranderen. Schilder geeft een voorbeeld: ‘Een erg open gebouwde jong dier, met de draaier nogal ver naar achteren, kan als vaars nog een hellend kruis hebben, terwijl ze na haar vierde kalving vlak of zelfs oplappend kruis heeft. Vanuit de optiek van het lineaire scoren is die koe dan door de jaren heen inderdaad veranderd, maar de oorzaak van het probleem, een gebrek aan code 6, was daar al op jonge leeftijd aanwezig.’

Rij cijfers

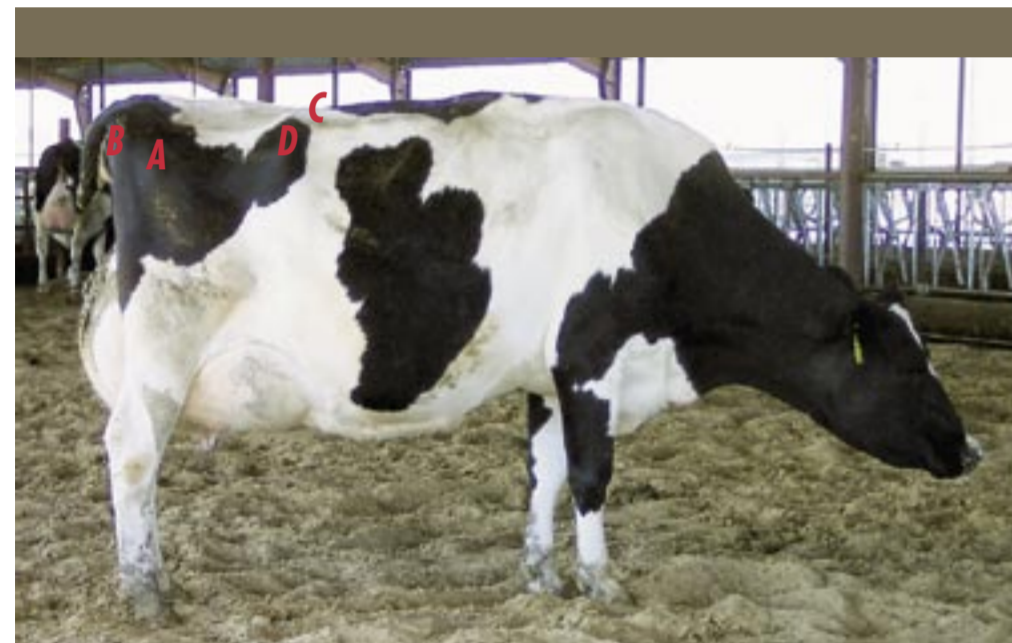
De suggestie om een honderdtal dochters te analyseren in plaats van de stier zelf, om zo een beter

beeld te krijgen van de vererving van de stier, wijzen de analyseurs resoluut van de hand. ‘Als je naar de dochters kijkt, blijf je werken met gemiddeldes. Al die dochters zijn immers ook beïnvloed door de moeder. Om het helder te maken: als je aan een veehouder vraagt of je om zijn koeien te analyseren, soms maar beter naar de jongveestal kunt gaan, staan ze je raar aan te kijken’, stelt Sarbacher. Schilder vervolgt: ‘Voor sommige veehouders is een stier verworven tot niet meer dan een rij cijfers (dochtergemiddeldes, red.), waarbij zijn bouw niet meer van belang is en een zelfs foto overbodig is. Dat is op zich heel raar natuurlijk. Zeker als je het vergelijkt met de paarden- en schapenfokkerij.’

Opmerkingen als dat een stier anders zou fokken dan hij zelf is, verwijzen de analyseurs eveneens naar het rijk der fabelen. Sarbacher: ‘Een nakomeling is een mix van de genen van de vader en de moeder. Dus lijkt hij of zij op de vader, of op de moeder, of op iets daartussenin. Want je weet niet in welke mate een ouder bijdraagt aan de uiterlijke kenmerken van de nakomeling. Maar dat er nog invloeden van elders zijn, is natuurlijk onzin.’ Het feit dat sommige stieren onverwachte aAa-codes hebben – zo is bijvoorbeeld de stier Rocko 426153 gecodeerd, terwijl dat op basis van zijn vader Jocko (135), moedersvader Lord Lily (351) en moedersmoedersvader Aerostar (651) niet zou worden verwacht – verklaart Sarbacher dan ook eenvoudigweg door de invloed van de moederlijn.

‘Wat Bill Weeks heeft gedaan is gewoon te kijken naar de natuur. Welke dieren blijven lopen en welke vallen af. Een soort “survival of the fittest” dus. Hij wist te achterhalen hoe de natuur dat regelde en besloot de natuur een handje te helpen, door de goede ontwikkelingen in de natuur te vermeerderen’, stelt Sarbacher. ‘Wat daarbij belangrijk is, is de koe als een systeem te zien. Alle onderdelen houden verband met elkaar. Schilder: ‘Daarom moet je ook niet op slechts één onderdeel fokken, maar op de hele koe. Een stier beïnvloedt immers de hele koe en niet slechts dat onderdeel.’ Uit het betoeg van de beide analyseurs blijkt dat het aAa-systeem dieper gaat dan welk ander paringsstelsel dan ook. Het grote verschil is die steeds maar weer terugkerende vraag bij gesignaleerde problemen: waarom? ■

Door: Anne Hiemstra
Fotografie: James Sarbacher

• Vanuit lineair oogpunt hebben beide koeien een vlak kruis. De oorzaken zijn echter totaal verschillend. De zwartbonte koe heeft code 6 nodig om de positie van de draaier (A) te corrigeren. Ze heeft de draaier namelijk achterin, waardoor de zitbeenderen (B) omhoog en de lendenen (C) naar beneden gaan. Bij het ouder worden, gaan de benen vaak achter het lijf staan. De Brown Swiss-koe heeft juist code 3 nodig om de heupen (D), draaier en zitbeenderen naar buiten te krijgen. De zitbeenderen zitten zover in de koe, dat het staartstuk helemaal omhoog gedrukt wordt.